

Alvilde Aulin Stedjan

Relasjon mellom vernepleier og personer med autismespekterdiagnose: Viktigheten av kommunikasjon

Bacheloroppgave i Vernepleie

Veileder: Odd Morten Mjøen

Mai 2022

Alvilde Aulin Stedjan

Relasjon mellom vernepleier og personer med autismespekterdiagnose: Viktigheten av kommunikasjon

Bacheloroppgave i Vernepleie
Veileder: Odd Morten Mjøen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for medisin og helsevitenskap
Institutt for psykisk helse

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Tittel: Relasjonen mellom vernepleier og personer med autismespekterdiagnose: Viktigheten av kommunikasjon

Mennesker med autisme har ofte utfordringer og komplikasjoner når det kommer til å forstå det sosiale samspillet mellom mennesker. Dette skyldes blant annet kognitive og sosiale funksjonshemninger som følge av diagnosen. Disse utfordringene virker å ofte føre til uønsket atferd som utagering og selvskadning blant denne brukergruppen.

Formålet med denne studien er å undersøke faktorer som kan være til hjelp for tilrettelegging av god samhandling og kommunikasjon. Studien benytter seg av litteraturstudie som metode, med fem inkluderte forskningsartikler. Artiklene belyser sentrale temaer, som i resultatdelen gav grunnlag for tre hovedtemaer: 1) atferd og utfordringer, 2) emosjonsregulering, og 3) tilrettelegging av god kommunikasjon.

Denne litteraturstudien diskuterer rammevilkår som kan ha virkning på kommunikasjonsarbeidet med mennesker på autismespekteret, og drøfter hvilken effekt kunnskap om emosjonsregulering og kommunikasjon har på slikt arbeid, sett fra et vernepleierfaglig perspektiv.

Nøkkelord: Samhandling, autismespekterdiagnose, vernepleie, kommunikasjon,

Summary:

Title: The relation between nurse and persons with autism spectrum disorders: The importance of communication

People with autism often have challenges and complications when it comes to understand social interaction. This is due to, amongst other things, the cognitive and social disabilities as a result of the diagnosis. These challenges seems to often lead to unwanted behavior like acting out and self-harm amongst these user groups.

The aim of this study is to investigate what type of factors that can be an aid for facilitating good interaction and communication. The study applies the method of systematic literature review, including five research articles amongst its findings. The articles elucidates certain central themes, presented in the result section as: 1) behavior and challenges, 2) emotional regulation, and 3) facilitating of good communication.

This systematic literature review discusses different contextual terms that can have an effect on the communication work exercised towards people on the spectrum of autism, and further discusses which effect knowledge about emotional regulation and communication has on this type of work, seen from the point of view of intellectual disability nurse science.

Keywords: interaction/ collaboration, autismspectrumdisorder, intellectual disability nurse, communication

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Begrunnelse for valg av tema	1
1.2 Problemstilling	1
1.3 Avgrensning.....	2
1.4 Oppgavens hensikt og relevans for vernepleierfaget	2
1.5 For-forståelse.....	2
1.6 Begrepsavklaring.....	3
1.7 Oppgavens disposisjon.....	3
2.0 Teori	4
2.1 Autisme Spekter Diagnose (ASD).....	4
2.2 Kommunikasjon	5
2.2.1 Alternativ Supplerende Kommunikasjon (ASK).....	6
2.3 Emosjonsregulering.....	6
2.4 Vernepleierens roller	7
3.0 Metode	8
3.1 Fremgangsmåte	8
3.2 Søkehistorikk	10
3.3 Litteratormatrise.....	11
3.4 Analyse.....	16
4.0 Resultater	18
4.1 Atferd og utfordringer	18
4.2 Emosjonsregulering.....	19
4.3 Tilrettelegging av god kommunikasjon	20
5.0 Diskusjon	22
5.1 Kunnskap om emosjonsregulering	22
5.2 Kommunikasjon i samhandling.....	24
5.3 Metodediskusjon.....	26
6.0 Konklusjon	28
7.0 Litteraturliste	29

1.0 Innledning

Grunnet bedre prosess med diagnostisering, er det dermed flere og flere som får diagnosen autismespekterdiagnose i dag. Autismeforeningen i Norge kan vise til statistikk som sier at hele 1% av den norske befolkningen har diagnosen autisme (Autismeforeningen, u.å.). Komplikasjoner og utfordringer forekommer ofte som følge av diagnosen, og påvirker brukerne på områder som kognitive og sosiale ferdigheter, kommunikasjon i samhandling med andre, og emosjonsregulering.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Som vernepleier møter man ulike pasient- og brukergrupper, hvor god kommunikasjon er sentralt for å kunne danne gode relasjoner. I slikt arbeid er vernepleierens yrkesfaglig og erfaringsbasert kompetanse avgjørende for et godt resultat innen helsetjenestene som tilbys denne gruppen. Samtidig vil en god vernepleier ha kompetanse innen miljøarbeid, som også spiller en viktig rolle i samhandling med andre mennesker.

På bakgrunn av erfaringer i praksis, tidligere arbeidserfaring, og personlig interesse, vil denne oppgaven omhandle autismespekterdiagnose. Videre vil oppgaven vinkles mot betydning av kommunikasjon i samhandling med barn og unge på autismespekteret. Både tema og problemstilling i oppgaven har hatt endringer og omformuleringer underveis, som har bidratt til vinklingen på det endelige resultatet.

Utfordringer med kommunikasjon og uttrykk er et kjente elementer for dem som arbeider med mennesker på autismespekteret. I samhandlingen mellom vernepleier og bruker på autismespekteret er kommunikasjon en viktig faktor, spesielt med tanke på den potensielle påvirkningen det kan ha på såkalt emosjonsregulering.

Emosjonsregulering er hvordan individet regulerer og håndterer sine følelser og reaksjoner, og vises ofte i form av atferd (Bakken, 2015, s. 101). For en vernepleier vil tilrettelegging av kommunikasjon og god emosjonsregulering være sentralt for å kunne danne en god relasjon med brukergruppen, og for å ha en forståelse for pasient- og brukers uttrykksformer.

1.2 Problemstilling

I lys av dette, ønsker denne oppgaven å utforske følgende problemstilling:

Hvilke rammevilkår kan være med på å legge føringer på kommunikasjonsarbeidet med mennesker på autismespekteret?

1.3 Avgrensning

Formålet bak oppgavens problemstilling er å være passende bred og samtidig konkret slik at potensielle interessante funn ikke blir ekskludert på forhånd, samt at oppgaven innehar ett visst konsentrert fokus. For å begrense oppgavens omfang vil det bli presentert en beskrivelse av *autismespekterdiagnose*, uten en detaljert utdypning av videre underdiagnoser. Denne beslutningen ble tatt for å inkludere et større spekter av dem med autismediagnosen, og for å kunne danne et helhetlig perspektiv og forhåpentligvis en større forståelse for brukergruppen på en mer generell basis. En annen avgrensning gjelder *karaktetistikker* med brukergruppen. Oppgaven vil gjelde barn og unge voksne med autismediagnose. En av årsakene til denne begrensningen er at god samhandling og forståelse av kommunikasjon regnes som betydningsfullt i ung alder, spesielt i sammenheng med skole og utdanning.

1.4 Oppgavens hensikt og relevans for vernepleierfaget

Hensikten med denne oppgaven er å belyse hvilke faktorer som påvirker samhandling i arbeid med mennesker med autisme, og hvilken innvirkning dette kan ha på vernepleierfaglig kompetanse når det kommer til kommunikasjon og emosjonsregulering. Dette vil bli gjort ved hjelp av en litteraturstudie som undersøker om det finnes en betydelig sammenheng mellom kommunikasjon, emosjonsregulering, utfordrende og atypisk atferd hos barn og unge voksne med autisme. Samtidig vil det belyse hvilken rolle vernepleieren har i slike situasjoner, og hvordan riktig bruk av vernepleierfaglig kompetanse kan bidra til bedre kommunikasjon og samhandling.

1.5 For-forståelse

Grunnet god kjennskap til autismespekterdiagnose fra tidligere arbeidserfaring og praksis, er det naturlig at det ligger personlige meninger og synsvinklinger om oppgavens tema. Forforståelsen kan være en styrke og fordel når disse temaene skal forskes på i en bacheloroppgave. Det vil være en styrke da forforståelsen gir forhåndskjennskap til det oppgaven skal omhandle, og samtidig gir en nærhet til den faktiske arbeidsmetodikk for vernepleierfaglig arbeid. Det vil også være enklere å forstå tekniske og faglige begreper som vil dukke opp gjennom litteraturstudien.

En mulig svakhet er at det kan bli utviklet en for sterk forforståelse basert på den praktiske erfaringen, som kan føre til en forutinntatt holdning til temaet (Jacobsen, 2015, s. 56-57). Dermed er det viktig å erkjenne slike styrker og svakheter når informasjon fra litteraturstudien behandles, og videre drøftes opp mot teori. Refleksjonsprosessen vil inkludere tilnærminger av 1) hva eksisterende litteratur sier, 2) personlige tanker om temaet, og 3) hva analysen og diskusjonen avdekker. Håpet med en slik tilnærming vil

føre til at denne refleksjonsprosessen ikke bare blir «kritisk» i den grad, men også produktiv. Derav, i håp om å beholde personlig interesse og engasjement for temaet, er målet med oppgaven å kunne vise til andre synsvinkler. Litteratursøkene bærer preg av disse tankene.

1.6 Begrepsavklaring

Begrepet «autism spectrum disorder» (ASD): autismespekterdiagnose eller autismespekterforstyrrelse er den overordnede samlebetegnelsen for alle diagnosene omhandlende autisme, eksempelvis barneautisme, Aspergers Syndrom. I denne oppgaven vil autisme, og autismespekteret, bli brukt som synonymmer for autismespekterdiagnose.

Faktorer vil i denne oppgaven dreie seg om elementer som antas ha en visst form for påvirkning. Etter endt analyse blir slike faktorer definert som atferd, emosjonsregulering og kommunikasjon, da disse blir sett på som sentrale i arbeidet med brukere på autismespekteret.

1.7 Oppgavens disposisjon

Oppgaven er delt i syv deler for å gi en god oversikt over innholdet. Innledning, teori, metode, resultat, diskusjon, konklusjon og litteraturliste. I teoridelen vil relevante emner bli belyst for å støtte opp informasjon rundt problemstillingen. I denne oppgaven vil disse emnene nevne områder om blant annet autismespekterdiagnose, kommunikasjon og emosjonsregulering. Neste del av oppgaven er en beskrivelse av metode. I dette kapitlet beskrives litteraturstudien som metode, og fremgangsmåten som er benyttet for å finne oppgavens inkluderte artikler. Resultatene i disse artiklene blir analysert og fremstilt i resultatdelen av oppgaven. Denne delen benytter gode verktøy for analyse og kvalitetssikring. Diskusjonsdelen drøfter sentrale og relevante tema fra artiklenes resultater og teori, opp mot oppgavens problemstilling. Mot slutten av oppgaven blir det presentert en konklusjon som oppsummerer oppgavens funn og resultater. Oppgaven avsluttes med en litteraturliste over anvendt litteratur, fremstilt på en systematisk og oversiktlig måte.

2.0 Teori

2.1 Autisme Spekter Diagnose (ASD)

Autismespekterdiagnose (ASD) er ifølge diagnosesystemet ICD-10 en gjennomgripende utviklingsforstyrrelse, med funksjonshemninger på områder som påvirker sosialt samspill og utvikling, kommunikasjon, språk og kognitive ferdigheter (WHO, 2000 i Brask et al. 2016, s. 132). Andre symptomer og kjennetegn på autisme er begrenset repertoar av aktiviteter og interesser, annerledes reaksjonsmønster og spesiell sårbarhet for stress (Autismeforeningen, u.å.). Dette er utfordringer som vedvarer og utvikles hele livet, og kan prege og belaste hverdagen til brukere med denne diagnosen i stor grad. Grunnet ulik personlig utvikling og individuelle forskjeller vil forekomsten av vansker og utfordringer variere fra person til person (Martinsen et al., 2016, s. 14).

Forekomsten av autisme er 1% av den norske befolkningen, som viser til en økning fra tidligere år (Autismeforeningen, u.å.). Dette er grunnet bedre diagnostisering, og mer kunnskap om diagnosespekteret. Det finnes ingen medisinske tester for å kunne sette diagnosen. Utdanning og økt yrkesfaglig kompetanse er faktorer som har bidratt til bedre diagnostisering og gjenkjenning av utviklingsavvik som kan tyde på diagnosen. Mye av forskningen gjort rundt autismespekterdiagnose omhandler atypisk atferd, aggresjon og utagering, og spesielle interesser. Disse kjennetegnene trer oftest frem hos gutter, og er en av årsakene til at det er diagnostisert fire ganger så mange gutter enn jenter med autisme. Symptomene som observeres hos jenter er ofte mindre synlige enn hos gutter, og havner dermed under grensen for diagnosen (Autismeforeningen, u.å.).

Kriteriene som legges til grunn for å stille diagnosen ASD gjøres ut ifra tre områder om atferdsmønster og væremåte:

1. Omfattende språk- og kommunikasjonsvansker
2. Spesielle utfordringer med å omgås andre mennesker
3. Merkverdige reaksjoner på omgivelsene

Disse kriteriene kalles «den autistiske triaden» (Wing, 1988 i Martinsen et al., 2016, s.27). Diagnosen har flere underkategorier som blant annet barneautisme og Asperger syndrom.

Et godt samspill avhenger av individets kommunikasjon- og språkferdigheter, og hos personer på autismespekteret vil ofte dette være en stor utfordring. Noen vil ha godt språk med variert vokabular og god flyt i samtaler, mens andre mangler verbalt språk og må kommunisere på andre måter, som med kroppsspråk og mimikk. I slike tilfeller vil det være avgjørende med riktig forståelse fra familie, omsorgs- og nærpersoner for å

kunne tilrettelegge for relasjonsbygging og et godt samspill med omgivelsene (Martinsen et al., 2016, s. 27).

Kanner (1943) beskrev kjennetegn hos barn med autisme som «obsessive insistence of sameness». Med dette mente han at mennesker med ASD ofte har tvangstanker på ulike områder, som kan forbindes med negative reaksjoner. Dette kan eksempelvis være at gjenstander skal ligge på faste plasser eller ved negativ og uønsket atferd som reaksjon på en uforutsett hendelse eller nyhet (Kanner 1943 i Martinsen et al., 2016, s. 28). Repeterende atferdsmønster er også et av de vanligste kjennetegnene ved autisme, og kan vise seg som atypisk atferd, utagering og selvskading.

I forbindelse med dette vil forutsigbarhet og struktur være sentrale hjelpemidler for å kunne tilrettelegge for bedre livskvalitet hos mennesker med ASD (Martinsen et al., 2016, s.44). Fra en vernepleiers ståsted vil det å tilrettelegge for strukturerte dager kunne gi en bedre oversikt over egen hverdag, og samtidig gi dem større mulighet til å påvirke hendelser og gjøremål.

2.2 Kommunikasjon

Gjennom kommunikasjon med andre søker vi en form for forståelse. Habermas (Habermas 1999:40 i Røkenes & Hanssen, 2012, s. 34) opplyser at alle mennesker har en allmenn kommunikativ kompetanse, som gjør at vi har grunnlaget til å forstå hverandres uttrykksformer, og har evnen til å se ting fra andres perspektiv. Kommunikasjon handler om å gjøre seg selv forstått, forstå hva andre formidler, og å kunne forstå andres subjektive opplevelser og fortellinger. Andre faktorer som påvirker kommunikasjon, er kroppsspråk og mimikk. Kontekst er derfor et sentralt begrep som påvirker måten vi kommuniserer på.

En del av kommunikasjonens betydning handler også om å ta vare på verdier som trygghet, åpenhet, tillit og velvære (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 241). Overført til en helsefaglig kontekst er kommunikasjon en viktig faktor for helsepersonell da det innebærer en arbeidspraksis rettet mot å skape trygghet, forståelse og tillit mellom bruker og fagperson, framfor ett arbeidsklima med overveldende og lite konkret informasjon som i verste fall kan skape forvirring og redsel for bruker.

I arbeid mellom fagperson og bruker vil brukermedvirkning være et element som står sterkt for kommunikasjonens betydning. En fagperson som er brukerorientert vil arbeide for å ivareta brukerens autonomi og interesser, og samtidig legge til rette for forståelse av brukerens perspektiv (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 38).

Lorentzen diskuterer ulike måter å definere kommunikasjon på, og konkluderer til slutt med en egen tolkning og omformulering av Dunst sin definisjon: «... enhver synlig konvensjonell eller ukonvensjonell væremåte, enten intensjonal eller ikke, som vekker en oppfatning hos den som ser at barnet forsøker å formidle et budskap, fremføre et behov eller ønske, eller som på annen måte forsøker å påvirke væremåten til den andre» (Dunst, 1978, s. 111 i Lorentzen, 2013, s. 47).

2.2.1 Alternativ Supplerende Kommunikasjon (ASK)

Alternativ Supplerende Kommunikasjon er hjelpemidler for mennesker med kommunikative utfordringer. Disse hjelpemidlene kan enten erstatte talen fullstendig, som kalles alternativ kommunikasjon, eller bistår til hjelp ved svak eller utydelig tale, som kalles supplerende kommunikasjon. Slike hjelpemidler kan være talemaskiner, tematavler eller kommunikasjonsbøker (Utdanningsdirektoratet, 2016). ASK innebærer forståelsen av kommunikasjon på flere måter, som verbal kommunikasjon og kroppsspråk.

Å mestre språk og kommunikasjon i samhandling med andre har stor betydning for mestring og livsglede, spesielt hos mennesker med kognitive og sosiale utfordringer. Språk er en faktor som bidrar til deltakelse i samfunnet, og menneskets utvikling og identitet (Utdanningsdirektoratet, 2016).

2.3 Emosjonsregulering

Begrepet selvregulering viser til det å ha kontroll over handlinger, tanker og emosjoner (Store Norske Leksikon, 2019).

Emosjon, sinnsbevegelse eller følelse er brukte begreper på hva mennesker opplever som behagelig eller ubehagelig, og som vises i en reaksjon som atferd eller atferdsendring. Å håndtere disse emosjonene kalles emosjonsregulering, og påvirker hvert enkelt individ og deres såkalte selvregulering (Bakken, 2015, s. 100-101).

Ved utfordringer med emosjonsregulering blir ofte begrepet dysregulering brukt. Dysfunksjonell emosjonsregulering forbindes ofte med negativ atferd som utagering eller selvskading. Denne atferden får ofte en negativ omtale, og kan føre til ekskludering og utstøtelse fra andre mennesker. Slike hendelser kan bidra til forverret vansker ved emosjonsregulering, og kan i senere tid utvikles til psykiske lidelser (Bakken, 2015, s. 102-103). Mennesker med kognitive funksjonshemninger, som autismspekterdiagnose, har ofte utfordringer med å forstå samspillet og samhandlingen med andre mennesker. For denne brukergruppen vil utfordringer omhandle forståelsen av andres signaler, og hvordan tolke egne reaksjoner (Bakken, 2015, s. 103). Evnen til emosjonsregulering avhenger da av det kognitive ferdighetsnivået, og kommunikasjonsferdighetene. Emosjonsreguleringen vil kunne bli påvirket i en positiv retning ved bedret språklige

ferdigheter, da dette igjen har en påvirkende effekt på brukernes kommunikasjon i sosiale situasjoner (Bakken, 2015, s.112).

2.4 Vernepleierens roller

En vernepleier arbeider med å tilrettelegge og veilede for mennesker med fysiske funksjonsnedsettelse, og utviklingshemming. Arbeidsoppgavene dreier seg om å bistå mennesker med hjelp i den grad det trengs for å kunne oppnå selvstendighet og medvirkning (Utdanning.no, u.å.). I tillegg er vernepleiere autoriserte helsepersonell, og kan dermed bidra som en ressurs i arbeid med medikamentell behandling, og legemiddelhåndtering (Fellesorganisasjonen, u.å.).

Det er fire kjerne roller som omtaler vernepleierens yrkesrolle, og disse rollene blir kalt *partnerrolle*, *brobyggerrolle*, *ansvarsrolle* og *pådriverrolle*.

Partnerrollen legger vekt på å arbeide samhandlende på et individnivå. Dette vil si å samarbeide med brukeren. Denne rollen er sentral for å vedlikeholde brukers rett til selvbestemmelse og medvirkning. Samhandlende kommunikasjon avhenger av utøvelse av denne rollen, da flere brukergrupper har begrenset kommunikasjonsevne. En vernepleier som benytter partnerrollen tilrettelegger for god kommunikasjon, og skaper en trygghet og inkludering i brukers hverdag (Brask et al., 2016, s. 41).

Vernepleieren som benytter *ansvarsrollen*, er handlende på individnivå. Det vil si å kunne ta avgjørelser og beslutninger på vegne av brukeren. Rollen krever selvstendighet, beslutsomhet og god refleksjonsevne fra vernepleieren, og evnen til å kunne se den beste løsningen i en situasjon. Etske dilemmaer dukker ofte opp i arbeid med mennesker, og en vernepleier som benytter ansvarsrollen bør kunne drøfte og diskutere en løsning som er best for brukeren (Brask et al., 2016, s. 42).

Brobyggerrollen er samhandlende på systemnivå, og handler om kommunikasjon og samhandling med blant annet brukers nærpå personer, nettverk og tverrfaglig team. Denne rollen er sentral for god tilrettelegging og for å kunne tilby de beste helsetjenestene (Brask et al., 2016, s. 42).

Den siste rollen kalles *pådriverrollen* og omtaler vernepleieren som handlende på systemnivå. Denne rollen viser til vernepleierens ansvar som samfunnsmandat (Verdal, 2011 i Brask et al., 2016, s. 42), som innebærer å stille opp for brukernes rettigheter. Vernepleieren plikter å si ifra og stille opp for å tilrettelegge for likestilling på lik linje med andre (Brask et al., 2016, s. 42).

3.0 Metode

Denne oppgaven er gjennomført som en litteraturstudie, hvor det ble tatt i bruk kvalitativ metode for å finne fem artikler. Litteratursøk ble brukt for å finne relevant informasjon for å besvare problemstillingen *Hvilke rammevilkår kan være med på å legge føringer på kommunikasjonsarbeidet med mennesker på autismespekteret?*

Ved å bruke denne metoden for å finne litteratur, vil det være naturlig å dele prosessen inn i flere deler, som blir beskrevet senere i teksten.

Spesifisering av søkene vil være nødvendig for å kunne filtrere ut det som kan opptre som relevant for oppgaven. Å bruke denne metoden gir en god oversikt over litteraturen på en systematisk måte (Thidemann, 2019, s. 77). En del forarbeid ble gjennomført før utførelsen av litteratursøkene, for å gjøre prosessen enklere. Drøfting og idemyldring i sammenheng med undervisning gav en introduksjon til å omstille til engelske søkeord og ord-kombinasjoner. IMRaD-strukturen, samt sammendrag (abstract) og overskrifter, var sentrale elementer som gav en bedre forståelse av innholdet, og hadde betydning for valg av artikkel (Thidemann, 2019, s. 30).

3.1 Fremgangsmåte

Litteratursøk-prosessen inneholdt flere deler, hvor søkene startet overordnet og utviklet seg til å bli mer spesifikke og rettet mot problemstillingen og oppgavens hovedelementer.

I startfasen ble det gjort noen innledende søk for å få en oversikt over litteraturen som var tilgjengelig om valgt tema. Det ble benyttet flere databaser til fordel for å finne litteratur om oppgavens fokusområder, og for å utelukke annet som virket irrelevant. «Idunn», «Eric» og «Web of Science» er eksempler på databaser som for denne oppgaven gav gode søkeresultater og aktuell litteratur. Det ble også gjort søk i «Pubmed», som er en database med vitenskapelige artikler innen helse og medisin. Søkeresultatene viste til artikler som hadde et biomedisinsk fokus, og ble dermed ekskludert fra oppgaven.

Det ble utført litteratursøk med både norske og engelske søkeord, med konklusjon at engelske søkeord og kombinasjoner gav best resultat ved aktuelle artikler til nytte for denne oppgaven. Videre i søkeprosessen ble det benyttet boolske operatører for å snevre søkene. De vanligste og mest brukte er *AND*, *OR* og *NOT*. For resultatene av søkene til denne oppgaven gav *AND* flest relevante artikler, og ble dermed benyttet mest.

Når søkene ble gjennomført, ble det presentert en mengde artikler. Overskriftene og en del sammendrag (abstracts) ble skimlet for å finne noe av interesse. På denne måten ble artiklene sortert ut på en systematisk måte. Søkeord som gav gode resultater

i søkeprosessen, var ord som *Autism Spectrum Disorder (ASD)*, *communication*, *emotional regulation*, *children*.

I litteratursøkene har det blitt gjort inklusjonskriterier for å spisse søkene og finne litteratur som er mest relevant for problemstillingen. Disse kriteriene var blant annet fagfellevurderte artikler, og et tidsrom på fem år tilbake. Noen av søkene ble snevret inn ved å kun inkludere nye artikler fra 2021 og 2022. Dette ble gjort for å se hva nyere forskning sier om barn og unge voksne med autisme, kommunikasjon, og hvor mye av litteraturen som var tilgjengelig. Det ble gjort ulike søk i flere databaser, både engelske og norske databaser, som presenterte et bredere utvalg av artikler. Ekskluderinger som ble gjort i søkene var artikler uten IMRaD-struktur, og artikler på andre språk enn engelsk og norsk. Dette ble ikke ekskludert i selve søket, men i skumlesingsfasen. Årsaken til denne ekskluderingen var grunnet riktig forståelse av artikkelens innhold.

Kvalitetsvurdering er nødvendig for å undersøke artiklenes validitet. I den forbindelse ble det gjennomført en slik vurdering av hver enkelt artikkel inkludert i denne oppgaven. I første omgang ble artiklenes tidsskrifter sjekket opp i kanalregister for vitenskapelige publiseringskanaler (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, u.å.) for å undersøke om tidsskriftene regnes som vitenskapelige. Dersom tidsskriftene fikk score på nivå 1 eller nivå 2, var de godkjente tidsskrift.

Artiklene ble deretter kvalitetsvurdert ut ifra Helsebibliotekets (2016) sjekklister. Å foreta slike vurderinger for kvalitet av litteratur er en del av å stille kritiske vurderinger til artiklenes innhold (Thidemann, 2019, s. 91). Dette bidrar til at litteraturen som blir valgt, blir mer spesifikk og relevant for oppgaven.

En av artiklene (Østby et al., 2021) brukte kvalitativ metode og derfor ble sjekklisten «Sjekkliste for vurdering av en kvalitativ studie» benyttet for vurdering. De fire andre artiklene (Costescu et al., 2021; Martínez-González et al., 2021; Shaffer et al., 2022; Siu et al., 2019) brukte kvantitative metoder i sine studier. Grunnet mangel på spesifikke skjemaer rettet mot artiklenes valgte metoder, ble det benyttet vurderinger i form av generelle spørsmål fra Helsebibliotekets sider (Helsebiblioteket, 2016).

3.2 Søkehistorikk

I dette delkapittelet presenteres en tabell over søkehistorikken som ble gjennomført i litteraturstudiet på en systematisk måte. Tabellen inneholder dato for gjennomførte søk, antall søk, anvendt database, avgrensninger, antall treff, leste abstracts, artikler og oppgavens inkluderte artikler.

Tabell 1. Søkehistorikk

Søkedato	Søk nr.	Søkeord og ordkombinasjoner	Avgrensninger Database	Antall treff	Leste abstract	Leste artikler	Artikler inkludert
26.04.22	1	ASD children AND behavior AND emotions	Web of Science , articles, Publication Year 2021 and 2022	99	13	4	0
03.05.22	2	Autism, communication, emotional regulation	Eric , In 2021, children	19	7	1	0
03.05.22	3	Autism spectrum disorder, Communication, Emotional regulation	Web of science , Articles, Publication Year 2021 or 2022	21	5	1	1
05.05.22	4	Autism Spectrum Disorder AND children AND communication	Pubmed , In the last 1 year	723	6	1	0
05.05.22	5	Autism Spectrum Disorder AND Emotional regulation AND caregivers	Web of Science , Articles, Publication Year 2021 or 2022	11	3	1	1
10.05.22	6	Non-verbal communication AND children AND Autism	Web of Science , Articles, Publication Year 2021 or 2022	42	4	1	0
10.05.22	7	Communication AND Autism AND Emotional regulation	Web of Science , Articles, Publication Year 2018, 2019, 2020, 2021, 2022	62	3	1	0
10.05.22	8	Autism, Children, Communication	Eric , In 2022, Peer reviewed only	34	2	1	1
12.05.22	9	Augmentative and alternative communication AND Autism	Web of Science , Articles, Publication Year 2018, 2019, 2020, 2021, 2022	190	5	1	1
12.05.22	10	Communication AND autism	Indunn , Forskningsartikkel	1	1	1	1

3.3 Litteratormatrise

De vitenskapelige artiklene inkludert i denne oppgaven fremstilles her i tabeller for å danne en enkel oversikt over hovedelementene, og innholdet i artiklene. Tabellene er merket med artikkelnummer fra 1-5.

Tabell 2. Artikkel 1.

Full referanse	Martínez-González, A. E., Cervin, M. & Piqueras, J. A. (2021). Relationships Between Emotion Regulation, Social Communication and Repetitive Behaviors in Autism Spectrum Disorder. <i>Journal of Autism and Developmental Disorders</i> , 1-9. https://doi.org/10.1007/s10803-021-05340-x
Hensikt	Undersøke om sosiale ferdigheter/ kommunikasjon og emosjonsregulering er assosiert med atypisk atferd og selvskading hos personer med autismspekterdiagnose, og om disse påvirker hverandre.
Metode	Det er brukt kvantitative metoder, hvor deltakerne har gjennomført 4 ulike spørreundersøkelser for å samle data om diagnose og symptomer, atypisk atferd, sosiale og kognitive ferdigheter, og emosjonsregulering.
Utvalg	Tilfeldig utvalg av 239 deltakere i ulike aldre, representerte personer med autismspekterdiagnose med og uten utviklingshemming (ID). Deltakerne representerte både byer og bygder. Studien ekskluderte personer med andre diagnoser som utviklingshemming, ADHD og andre psykiske lidelser.
Hovedfunn/resultater	Funnene i studien: <ol style="list-style-type: none">1. Dårlig emosjonsregulering har en tydelig sammenheng med uønsket atferd som selvskading/ utagering.2. Dårlig kognitive, kommunikative og sosiale ferdigheter har en tydelig sammenheng med atypisk atferd for dem med ASD.3. God emosjonsregulering er viktig for å oppnå god atferd4. Sammenheng mellom atypisk atferd og selvskadende atferd, ofte oppstår begge.
Kvalitetsvurdering	Styrker: Fagfolk med god relasjon og kjennskap til deltakerne hjalp med å besvare spørreundersøkelsene. Svakheter: Uklart om fagfolkene besvarte objektivt/ gav gyldige observasjoner i undersøkelsene. Utfordrende å vite om det er atferden som påvirkes av kommunikative ferdigheter eller motsatt. Grav av autisme, og hva slags utviklingshemming deltakerne hadde ble ikke vektlagt. Dette kan ha hatt en påvirkende effekt på resultat av atferd.
Relevans	Studien viser relevans til oppgaven ved å belyse årsakene til atypisk atferd, kommunikasjon og emosjonsregulering, som er sentralt i vernepleierfaglig arbeid.
Etikk	Studien ble godkjent av den etiske komiteen ved «University of Alicante in Spain». Det ble hentet inn skriftlig samtykke fra foreldre/ omsorgspersoner til deltakerne.

Tabell 3. Artikkel 2.

Full referanse	Costescu, C., Sogor, M., Thill, S. & Rosan, A. (2021). Emotional Dysregulation in Preschoolers with Autism Spectrum Disorder – A Sample of Romanian Children. <i>International Journal of Environmental Research and Public Health</i> , 18(20), 1-15. https://doi.org/10.3390/ijerph182010683
Hensikt	Undersøke muligheten for å bruke verktøy som kan måle nøyaktig puls ved følelsesmessige utbrudd hos førskolebarn med autismespekterdiagnose. Studien har også som formål å teste effekten av kommunikasjonstrening for å øke mestring av følelsesmessige utbrudd hos denne brukergruppen.
Metode	I denne studien er det brukt kvantitative metoder for å måle hjertefrekvensen ved følelsesmessige utbrudd hos deltakerne.
Utvalg	3 førskolebarn, kun jenter, med autismespekterdiagnose, i alder 3-5 år, fra Romania.
Hovedfunn/resultater	Studiens resultater: <ol style="list-style-type: none"> 1. Følelsesmessige utbrudd assosieres med økt hjertefrekvens hos alle 3 deltakerne. 2. 2 av 3 deltakere hadde betydelig effekt av kommunikasjonstrening. 3. Bruk av pulsklokke kan være et godt hjelpemiddel for å forutse og avverge følelsesmessige utbrudd
Kvalitetsvurdering	Styrker: Bruk av pulsklokke som måleverktøy, kan det gi nøyaktige målinger av hjertefrekvens. Forfatterne av artikkelen beskriver måten studien er gjennomført på, på en systematisk måte. Svakheter: Grunnet få deltakere trenger ikke resultatet være representativt for resten av brukergruppen. Studien baserer seg på deltakere fra Romania, og trenger dermed ikke ha samme betydning for brukergruppen i Norge. Uten å undersøke videre, kan det være betydelige forskjeller i både miljø- og helsesrelatert arbeid fra disse landene. Det ble brukt målinger minutt for minutt, som kan være en begrensende faktor.
Relevans	Studien har relevans til denne oppgaven da den undersøker emosjonsregulering hos barn med autisme.
Etikk	Studien overholdt internasjonale etisk standard iht. Helsinki-erklæringen om menneskerettigheter. Samtidig fikk studien godkjenning fra fakultetets etiske komité for gjennomføring. Det ble innhentet samtykke fra deltakernes nærpersioner, og identiteten deres er beskyttet.

Tabell 4. Artikkel 3.

Full referanse	Shaffer, R.C., Schmitt, L.M., Reisinger, D.L, Coffman, M., Horn, P., Goodwin, M.S., Mazefsky, C., Randall, S. & Erickson, C. (2022). Regulating Together: Emotion Dysregulation Group Treatment for ASD Youth and Their Caregivers. <i>Journal of Autism and Developmental Disorders</i> , 1-21. https://doi.org/10.1007/s10803-022-05461-x
Hensikt	Hensikten med denne studien var å øke kunnskap om emosjonsregulering, samt redusere uønsket og utagerende atferd, i form av inkluderende behandling for barn med Autismespekterdiagnose, og deres omsorgspersoner.
Metode	En kvantitativ metode over lengre tid. Et program som gjennomføres 2 ganger i uka, 90min, i 5 uker.
Utvalg	52 deltakere med dokumentert ASD i alder 8-18 år. Engelsk som morsmål, stabil verbal kommunikasjon. Det var også inkludert minst en omsorgsperson per deltaker, som bidro i studien.
Hovedfunn/resultater	Resultatene av studien: <ol style="list-style-type: none"> 1. Betydelige endringer i atferd, både underveis av studien, og som resultat etter oppfølging. 2. Det har vært færre sykehusinnleggelses av deltakerne 3. Å lære mer om emosjonsregulering kan bidra til større forståelse og kommunikasjon mellom barn med autisme, og deres omsorgspersoner.
Kvalitetsvurdering	Styrker: Familiene fikk kompensasjon i forhold til tiden som ble brukt til denne studien. Dette kan bidra til at flere ønsker å delta, og at studien blir et interessant eksperiment, i stedet for at det oppleves som noe som må gjennomføres. Svakheter: Ekskludering av analyse av den siste deltakergruppen grunnet COVID19, som kan ha hatt en påvirkning på det helhetlige resultatet.
Relevans	Studien har relevans til denne oppgaven grunnet forskning på emosjonsregulering og atferd, hos unge og unge voksne med autisme. Studien kan bidra til en synsvikling i oppgaven om hvilken rolle læren om emosjonsregulering har for kommunikasjon i arbeid med barn med autisme.
Etikk	Barn og ungdommer ble ekskludert fra studien dersom de i løpet av de siste 2 ukene hadde hatt aggresjonsutbrudd, eller andre former for uønsket atferd, som hadde ført til skade på andre. Dette var et kriterie for å forsikre sikkerheten til deltakerne.

Tabell 5. Artikkel 4.

Full referanse	Siu, Q. K. Y., Yi, H., Chan, R. C. H., Chio, F. H. N., Chan D. F. Y. & Mak, W. W. S. (2019). The Role of Child Problem Behaviors in Autism Spectrum Symptoms and Parenting Stress: A Primary School-Based Study. <i>Journal of Autism and Developmental Disorders</i> 49, 857-870. https://doi.org/10.1007/s10803-018-3791-7
Hensikt	Hensikten delt i 4 kategorier: <ol style="list-style-type: none"> 1. Å sammenligne barns atypiske atferd og foreldres stress 2. Å utforske sammenheng mellom autisme spekter symptomer, barns atypiske atferd og utfordringer, og foreldres stress, også delt i to grupper 3. Å utforske hvilken betydning diagnostisering av ASD har på foreldres stressnivå, ut ifra en sammenligning av begge gruppene 4. Å undersøke sammenhengende effekter mellom barns utfordringer og atferd assosiert med autismspekter symptomer og foreldres stressnivå.
Metode	Kvantitativ studie gjennomført i 2018. Spørreundersøkelser i 3 kategorier; «Autismspekter symptomer», «Barns utfordringer og atferd», og «Foreldres stress».
Utvalg	Totalt deltok 731 foreldre til 177 barn med autismspekterdiagnose og 554 barn uten diagnoser, fra Hong Kong. Flesteparten av foreldrene var kvinner (77%), gift (91%), i arbeid (63%) og hadde flere enn ett barn (69%). Barna var fra ordinære barneskoler, og var i aldersgruppen 6-11 år. 93% av barna var gutter.
Hovedfunn/resultater	Studiens hovedfunn: <ol style="list-style-type: none"> 1. Flere faktorer som påvirker foreldres stressnivå; <ol style="list-style-type: none"> a. Begge foreldre som omsorgspersoner viser til mindre stress b. Å ha barn med ASD viser til høyere stressnivå, som økes ved utagerende atferd. c. Diagnostisering kan ha en effekt på foreldres stressnivå. 2. Barn med ASD med dårlig emosjonsregulering har tydelig assosiasjoner med utagerende atferd. <ol style="list-style-type: none"> a. Kognitive ferdigheter påvirker emosjonsregulering, som kan være årsak til utagerende atferd.
Kvalitetsvurdering	Styrker: Studien har mange deltakere som kan gi et resultat som er representativt. Svakheter: De fleste barna med ASD var gutter.
Relevans	Studien undersøker barn med ASD og deres atypiske atferd, og hvilke faktorer som kan påvirke den. Det samme gjelder uønsket og utfordrende atferd.
Etikk	Godkjent av universitetets etiske komité. Alle prosedyrene i studien som inkluderte menneskelige deltakere var i samsvar med etiske standarder. Det ble også innhentet samtykke fra deltakerne, og deres omsorgspersoner.

Tabell 6. Artikkel 5.

Full referanse	Østby, M., Bakken, H., Oterhals, O.M. & Ellingsen, K. E. (2021) Jeg kan! Personer med utviklingshemming og deres erfaringer med velferdsteknologi – en studie med inkluderende design. <i>Tidsskrift for omsorgsforskning</i> , 7(1), 1-23. https://doi.org/10.18261/issn.2387-5984-2021-01-02
Hensikt	Studien er en innføring av velferdsteknologi i tjenester for personer med utviklingshemming, hvor målet for prosjektet var å fremme økt selvhjulpenhet, selvstendighet, mestring og medvirkning. Studien belyser brukernes egne erfaringer med hjelpemidlene.
Metode	Kvalitativ metode. Semistrukturerte intervju med personer med utviklingshemming.
Utvalg	5 deltakere over 18 år, med utviklingshemming.
Hovedfunn/resultater	Funn viser at hjelpemidlene bidrar til: <ol style="list-style-type: none"> 1. Økt selvstendighet 2. God forutsigbarhet 3. Kommunikasjon og underholdning 4. Personalets kunnskap og kompetanse om hjelpemidlene har betydning for bruken av dem
Kvalitetsvurdering	Styrker: Inkluderte personale for å forstå og tolke deltakernes svar riktig. Kvalitativ metode gjør at deltakernes erfaringer og opplevelser blir synliggjort på en god måte. Studien kategoriseres som inkluderende forskning, hvor en av forskerne hadde en utviklingshemming. Forskeren som intervjuet deltakerne, hadde lang erfaring i samhandling med personer med utviklingshemming. Svakheter: Deltakernes svar kan ha vært påvirket av personalets tilstedeværelse. Et intervju ble avsluttet tidlig. Det foreligger muligheter for misforståelser grunnet begrenset talespråk.
Relevans	Studien har relevans til oppgaven da den tar for seg kommunikasjonshjelpemidler, og belyser brukernes synspunkt og erfaringer med disse.
Etikk	Deltakerne måtte kunne gi muntlig samtykke før gjennomføring av intervju. Etisk godkjenning ble gitt av Norsk senter for forskningsdata (NSD).

3.4 Analyse

Benyttet analysemodell for denne oppgaven er Aveyards tematiske analysemodell fremstilt av Thidemann i kapittelet om litteraturstudie (Aveyard, 2019; Thidemann, 2019 s. 98). Modellen beskriver hvordan en vitenskapelig artikkel kan analyseres på en systematisk måte.

Når litteratursøket var gjennomført, og alle fem artiklene var tilgjengelige for videre arbeid, ble det gjort en grundig gjennomgang av artiklenes innhold. Skumlesing av artiklene gjorde det enkelt å få oversikt over studienes elementer. Deretter ble det gjort en mer detaljert gjennomgang av artiklenes ulike deler, hvor det ble notert ned nødvendige og interessante opplysninger som kunne bli nyttige i videre arbeid med oppgaven. Å gjøre dette bidro til å enklere danne en god tema-oversikt.

Neste steg i prosessen dreide seg om å sette søkelys på studiens resultater, for å avdekke relevans i forhold til oppgavens problemstilling. Å identifisere temaene som blir presentert i en studie bidrar til å belyse sammenkoblingen til oppgavens mening og relevans (Thidemann, 2019, s. 96). Tabellen viser til fire utvalgte temaer som representerer artiklenes resultater i tråd med oppgavens problemstilling og relevans. Temaenes kategorisering ble vurdert og satt sammen for å gi en overordnet betydning, spesielt grunnet artiklenes ulike bruk av begreper som «externalizing and internalizing behavior» og «self-injury and stereotyped behaviors». Disse begrepene ble oversatt og formulert til «atypisk og utfordrende atferd» og «utagering og selvskading».

Basert på en nøye gjennomgang av artiklene ble det markert med markeringstusjer i ulike farger for å enklere gi en oversikt over hva artiklene omhandlet, og hvilke tema de presenterte. De fem utvalgte artiklene tar for seg følgende temaer: 1) utfordrende og atypisk atferd, 2) emosjonsregulering og 3) kommunikasjon i arbeid med mennesker med autismspekterdiagnose.

Videre ble utvalgte temaene sortert for å gjøre det enklere å oppfatte en sammenheng mellom artiklenes resultater. Resultatene i hver artikkel ble ramset opp, og videre plassert i en tabell for å skape god oversikt. Artiklene inneholdt mange spesifikke temaer, og tabellen ble dermed lang og detaljert. For å få en effekt av tabellen som et hjelpemiddel, ble flere av temaene omformulert og sammensatt. Dette bidro til å visualisere likheter og mønster fra artiklenes resultater (Thidemann, 2019, s. 97).

Til slutt i analysearbeidet ble tre av disse temaene videre abstrahert til å være ulike hovedtemaer, på bakgrunn av deres betydning og grunnlag for belysing av oppgavens problemstilling. Disse temaene vil bli gjennomgått i oppgavens resultatdel.

Tabell 7. Aveyards tematiske analysemodell (Aveyard, 2019 i Thidemann, 2019, s. 98)

Tema	Artikkel 1	Artikkel 2	Artikkel 3	Artikkel 4	Artikkel 5
1. Atferd og utfordringer	•		•	•	
2. Selv- og emosjonsregulering, (Hjertefrekvens)	•	•	•	•	
3. Kognitive og sosiale ferdigheter	•			•	•
4. Tilrettelegging av bedre kommunikasjon		•			•

4.0 Resultater

Dette kapittelet baserer seg på funnene som ble gjort i sist kapittel, analysedelen. Funnene fra artiklene ble snevret ned til 3 hovedtemaer som videre blir belyst i oppgaven. Første tema er «*Atferd og utfordringer*», neste er «*Emosjonsregulering*», tredje og siste tema er «*Tilrettelegging av god kommunikasjon*».

4.1 Atferd og utfordringer

Etter fullført litteratursøk viser det til at det er gjennomført mye forskning som tar for seg problemstillinger om atferd og utfordrende atferd hos mennesker med autismespekterdiagnose. Tre av artiklene beskriver faktorer som påvirker atferd hos barn med autisme, og belyser hvilken type atferd som oppstår som følge av ulike årsaker.

Funnene fra artikkel 1 kan fortelle at resultater fra deres studie viser til en tydelig sammenheng mellom sosiale- og kognitive ferdigheter, og atferd. Samtidig viser artikkelens funn til at atferd som opptrer som utfordrende og utagerende, har en gjensidig påvirkning og sammenheng med emosjonsregulering. Videre påpekes det at bedre sosial kommunikasjon og sosiale ferdigheter kan føre til mindre problematisk atferd (Martínez-González et al., 2021, s. 5). Et annet funn i artikkelen viser til at kvinner i denne studien hadde tydelig høyere forekomst av selvskading enn menn.

Funn gjort i artikkel 3 viser til at emosjonsregulering er en utløsende faktor for atypisk og utfordrende atferd hos barn og voksne med autisme. Deltakerne som gjennomførte hele studien, viste en betydelig endring i atferd, og en synlig mindre utagerende og utfordrende atferd etter endt behandling. Resultatene viste også til at behandling over tid hadde større effekt og påvirkning på deltakerne, enn ved kort eller ingen behandling (Shaffer et al., 2022, s. 11).

Resultatene fra artikkel 4 legger vekt på foreldres, og andre omsorgspersoners, stressnivå og hvorvidt det påvirker og blir påvirket av barnets atferd. Funnene avdekker at foreldres stressnivå hadde betydelig sammenheng mellom stress og utfordrende/ utagerende atferd. Det var liten, til ingen, sammenheng mellom god atferd og stress. Resultatene forteller oss også at dersom det er to omsorgspersoner som deler likt ansvar overfor barnet med ASD, vil stresset avta, og stress vil dermed forekomme sjeldnere. Artikkelen sammenligner også forekomsten av stress hos foreldre med barn med ASD og foreldre med barn uten lignende diagnoser. Resultatene av studien forteller at det forekommer mindre stress hos foreldre med barn uten lignende diagnose. Funnene understreker at det er flere tilfeller med utagerende og utfordrende atferd hos barn og

unge med autisme, og at dette er en faktor som igjen påvirker foreldres stress. Stress og atferd påvirker hverandre (Siu et al., 2019, s. 860-864).

4.2 Emosjonsregulering

Fire av artiklene omhandler og omtaler emosjonsregulering. I artikkel 1 viser funnene til at dårlig emosjonsregulering påvirker, og ofte fører til, selvskadende atferd hos barn og unge voksne med autismespekterdiagnose (Martínez-González et al., 2021, s. 5).

Funnene fra studien kan også fortelle at det er ingen betydelig sammenheng mellom emosjonsregulering og atypisk atferd.

Costescu et al. (2021) sin artikkel beskriver emosjonsregulering ved hjerterytmen ved følelsesmessige utbrudd hos spebarn med autismespekterdiagnose. Studien dreide seg om å lære deltakerne om emosjonsregulering, og i vanskelige situasjoner hjelpe dem til å uttrykke sine egne emosjoner på en annen måte enn ved utagering og såkalt uønsket atferd. Flere av studiene viser til at dårlig emosjonsregulering påvirker atferd, som ofte uttrykkes som negativ eller uønsket atferd, spesielt hos mennesker med kognitive funksjonshemninger som autismespekterdiagnose (Costescu et al., 2021; Martínez-González et al., 2021; Siu et al., 2019; Shaffer et al., 2022).

Resultatene av studien til Costescu et al. (2021) sammenlignet målinger av hjerterytmen ved følelsesmessige utbrudd, og generell hjerterytme til deltakerne. Resultatene kunne bekrefte studiens hypotese, da økt hjerterytme ved følelsesmessige utbrudd ble målt hos alle deltakerne. Etter behandlingen viste målingene stor forandring i hjerterytmen hos spesielt to av deltakerne, hvor hjerterytmen forble stabil ved disse utbruddene (Costescu et al., 2021, s. 6-11).

Funn fra artikkel 3 avdekker at økt kompetanse om emosjonsregulering bidrar til en positiv endring i atferd. Resultater av studien nevner også at det etter endt behandling var færre sykehusinnleggelse, med årsak til skader av utagerende atferd, hos deltakerne (Shaffer et al., 2022, s. 10-11). Et annet funn, dette fra artikkelen til Siu et al. (2019) viser til at barn med ASD med dårlig emosjonsregulering har tydelige assosiasjoner med utagerende atferd, og påvirkende faktorer for dette kan være nedsatte kognitive og sosiale ferdigheter (Siu et al., 2019, s. 865).

Artikkelen til Shaffer et al. (2022) viser til nyere studie som vektlegger økt kunnskap om emosjonsregulering hos barn og unge med autisme, og deres omsorgspersoner. Studien hadde som hensikt å redusere utagerende og uønsket atferd hos deltakerne med ASD. Artikkelen omtaler studien som en behandling som foregikk over en lengre periode, på fem uker. Funn fra studien vektlegger tydelig sammenheng mellom emosjonell dysregulering hos mennesker med ASD, og uønsket eller utagerende

atferd før gjennomført behandlingsprogram. Resultatene forteller også at det var betydelige forandringer i emosjonsreguleringen etter tid, og at det var positive endringer i atferd hos et flertall av deltakerne (Shaffer et al., 2022, s.14). Kunnskap og kompetanse om riktig emosjonsregulering er elementer som blir tydelig belyst i flere av artiklene (Costescu et al., 2021; Martínez-González et al., 2021; Siu et al., 2019).

Dersom læring om emosjonsregulering blir mer vektlagt i vernepleierens arbeid med mennesker med kognitive utfordringer som ASD, vil det kunne tilrettelegge for større forståelse av atferden. Samtidig virker det å være sentralt å ha evnen til å inkludere brukernes omsorgs- og nærpersoner slik at samhandlingen foregår omtrent likt. På lignende måte kan dette sammenlignes med det Martinsen et al. (2016, s.44) sier om forutsigbarhet og struktur. Å vedlikeholde struktur i samhandlingen, både for fagpersoner og omsorgspersoner i samhandling med mennesker på spekteret, kan det bidra til bedre samspill som er en stor faktor for å oppnå god samhandling.

Ifølge Autismeforeningen i Norge (Autismeforeningen, u.å.) har det skjedd en forbedring i prosessen med diagnostisering av ASD, som har resultert i at flere har fått stilt diagnosen autisme. Samtidig har andre «mildere» diagnoser, som eksempelvis Asperger Syndrom, blitt underdiagnoser av ASD. Siu et al. (2019) nevner i sin studie at diagnostisering av ASD kan ha en påvirkende effekt på omsorgspersoners atferd, som igjen er en påvirkende faktor for barnets atferd. Dette gjelder spesielt ved utfordrende og utagerende atferd hos barn med ASD. Negativ atferd for denne brukergruppen fører ofte til økt stress hos omsorgspersonene.

4.3 Tilrettelegging av god kommunikasjon

I artikkel 5 (Østby et al., 2021) belyses bruken av kommunikasjonshjelpemidler til fordel for god kommunikasjon og forståelse. Fem personer med utviklingshemming ble intervjuet om deres erfaringer med velferdsteknologi som hjelpemidler i hverdagen. Hjelpemidlene som ble inkludert i studien var blant annet Memoplanner: dagsplan, Rolltalk: en talemaskin, Nettbrett eller Ipad, og omgivelseskontroll.

Resultatene av artikkelen avdekker at hjelpemidlene som deltakerne i studien benyttet var nyttige på flere områder. Deltakerne bekreftet at hjelpemidlene bidro til økt selvstendighet, god forutsigbarhet, og tilrettelegging for kommunikasjon. Deltakernes svar på intervjuene tyder på at velferdsteknologien også bidrar til bedre mulighet for selvbestemmelse, selvstendighet, medvirkning og kommunikasjon. Deltakerne fortalte på hvilke områder hjelpemidlene var nyttige, og hva som skulle til for at de var en ressurs. Resultatene av intervjuene fortalte også at hjelpemidlene ble brukt til å kunne bestemme

hva de ville gjøre, eller hva de ville se/høre på, også kalt aldersadekvate aktiviteter (Østby, et al., 2021, s. 5-7).

Et annet syn på tilrettelegging for god kommunikasjon kan vinkles til emosjonsregulering, og hvordan legge til rette for forståelse av uttrykk. I artikkel 2 belyses hjerterytmen ved følelsesmessige utbrudd hos spebarn med autisme, uten utviklet verbalt språk. Resultatene forteller oss at det er tydelig økt hjerterytme med disse utbruddene, og at deres måte å kommunisere og uttrykke nettopp disse følelsene på, er ved utagerende eller uønsket atferd. For å oppnå disse resultatene, har forskerne benyttet pulsklokke for å få presise målinger av deltakernes hjerterytme. Å bruke pulsklokke som måleenhet for kartlegging av følelsesmessige utbrudd vil også kunne kategoriseres som en form for tilrettelegging for kommunikasjon. Uttrykk av emosjoner er en måte å kommunisere på (Costescu et al., 2021).

5.0 Diskusjon

Denne oppgaven fokuserte på følgende problemstilling: *Hvilke rammevilkår kan være med på å legge føringer på kommunikasjonsarbeidet med mennesker på autismspekteret?*

Etter endt analysene ble følgende temaer ansett som de mest sentrale:

Atferd og utfordringer

Mennesker med autismspekterdiagnose har ofte utfordringer som følge av diagnosen, hvor de mest omtalte utfordringene vises i form av utagerende og selvskadende atferd. Denne atferden har tydelig sammenheng med kognitivt og sosialt ferdighetsnivå hos denne brukergruppen.

Tilrettelegging av god kommunikasjon

Evnen til å kunne formidle sine egne tanker, følelser og meninger til andre mennesker er hva kommunikasjon dreier seg om. I samhandling med andre vil individuell tilpasning og tilrettelegging kunne bidra til bedre kommunikasjon, da spesielt hos mennesker som har kommunikative utfordringer.

Emosjonsregulering

Regulering av egne følelser kan vises i form av atferd. Å ha evnen og kunnskapen til å regulere følelser og inntrykk på en god måte vil kunne bidra til god emosjonsregulering. Ved god emosjonsregulering vil atferd som utagering og selvskading, kunne avta.

Hensikten med dette kapittelet er å drøfte disse temaene opp mot hverandre, og hvordan de utgjør ulike faktorer som kan være med på å legge føringer på kommunikasjonsarbeidet en vernepleier gjør i forhold til mennesker på autismspekteret. Ut ifra disse tre temaene, er det to rammevilkår som skiller seg ut. Det påpekes heretter at dette er et analytisk skille, hvor disse i praksis mest sannsynlig vil ha en gjensidig påvirkning på hverandre.

5.1 Kunnskap om emosjonsregulering

Gjennomgående er emosjonsregulering er et sentralt tema, noe som kommer tydelig frem gjennom litteraturstudien og innenfor eksisterende litteratur. I godt vernepleierfaglig arbeid vil samhandling og tilrettelegging for forståelse av emosjonsregulering være tydelig i fokus. Dette handler om å gi brukergruppen gode forutsetninger for samhandling, og ivareta inkludering, mestring og selvstendighet.

Flere av oppgavens inkluderte artikler vektlegger emosjonsregulering i deres forskning (Costescu et al., 2021; Martínez-González et al., 2021; Siu et al., 2019; Shaffer et al., 2022). Dette er en indikasjon på at emosjonsregulering kan bli abstrahert som en uavhengig variabel som påvirker og blir påvirket.

Dette kan tolkes som at tre av studiene anlegger en klar antakelse om kausalitet: at dårlig emosjonsregulering er en årsak til utagerende og uønsket atferd hos mennesker med autismespekterdiagnose (Costescu et al., 2021; Siu et al., 2019; Martínez-González et al., 2021). Studienes bidrag legger vekt på problematisk atferd som følge av dårlig emosjonsregulering, som i motsetning til Shaffer et al., (2022) sin studie som har et fokus på hvordan økt kunnskap om emosjonsregulering kan ha en positiv effekt på atferden til mennesker med autisme, og deres samhandling med andre.

På den ene siden tar de analyserte artiklene for seg emosjonsregulering som en viktig faktor for atferd, med resultater som støtter opp om dette. Men på den andre siden utelukker de andre faktorer som kan ha påvirkende effekt på atferd. Et flertall av både oppgavens inkluderte artikler, og andre tilgjengelige artikler, virker å forske på emosjonsregulering ved bruk av kvantitative metoder. I arbeidet med andre mennesker som en vernepleier, vil brukergruppens tanker og meninger være sentrale for å kunne benytte de ulike vernepleierrollene. Studier gjennomført ved kvalitative metoder understreker et brukerperspektiv, som vil kunne gi vernepleieren et større innblikk i brukerens synspunkt og meninger.

Felles for tre artikler (Costescu et al., 2021; Martínez-González et al., 2021; Shaffer et al., 2022) er at deres studier inkluderer og undersøker atferd og emosjonsregulering hos mennesker med autisme, uten å vise til en sammenligning med mennesker uten lignende diagnose. Selv når teori bekrefter at emosjonsregulering påvirker atferd, kan det også være atferd som påvirker emosjonsreguleringen. Samtidig vil det være tilfeller med dårlig eller uønsket atferd hos mennesker uten autisme, som kanskje har bedre forutsetninger for emosjonsregulering. Kunnskap om emosjonsregulering er dermed sentralt i arbeidet med mennesker generelt, ikke spesifikt kun for mennesker med ASD.

En vernepleier skal kunne legge til rette for god samhandling for enhver brukergruppe, og avhenger dermed av tilstrekkelig yrkesfaglig kunnskap og kompetanse på områder som emosjonsregulering. Videre vil tverrfaglig samarbeid og samhandling med omsorgspersoner være sentralt for å utvikle god kunnskapsdeling.

5.2 Kommunikasjon i samhandling

Litteraturen belyser flere kjennetegn ved autisme som utfordrende atferd, språk- og kommunikasjonsvansker, og sosial- og kognitiv utvikling (Martinsen et al., 2016, s. 16). På lignende måte argumenterer Bakken (2015) med at mennesker med kognitive funksjonshemninger som ASD, ofte har utfordringer med å forstå samspillet med andre mennesker (Bakken, 2015, s.103). Disse utfordringene oppstår ofte i tidlig alder, og vil være med å påvirke oppveksten. Dersom diagnostiseringen blir gjennomført i tidlig alder, vil tilrettelegging, kartlegging og tilpasning kunne bidra til økt forståelse og bedre forutsetninger for god kommunikasjon og samhandling. Samtidig vil det kunne bidra til tilrettelegging for normal utvikling.

I denne sammenheng vil vernepleierens evne til å forstå brukergruppens individuelle og ofte alternative kommunikasjon være viktig. Brukerens forståelse, og evne til å formidle sine egne tanker, meninger og følelser, vil også være sentrale faktorer for et godt vernepleierfaglig arbeid.

Østby et al. (2021) argumenterer for bruken av kommunikative hjelpemidler, for mennesker med kognitive funksjonshemninger som ASD. Denne studien representerer brukernes egne meninger om disse hjelpemidlene, ved en kvalitativ studie, og hvilken effekt de har i deres hverdag. Som vernepleier vil hjelpemidlene være til stor nytte for å kunne hente informasjon direkte fra brukerne, om deres tanker og meninger, og for å kunne benytte partnerrollen. På den ene siden vil hjelpemidlene være nyttige for å tilrettelegge for selvstendighet og medvirkning for brukerne, men på den andre siden vil disse tilbudene avhenge av personalets og fagfolkets kunnskap og kompetanse om hjelpemidlene og velferdsteknologien.

En tilretteleggelse av god kommunikasjon bidrar det til å fremme funksjonell aktivitet og deltakelse i eget liv (Martinsen et al., 2016, s. 44). Studien til Shaffer et al., (2022) belyser hvor viktig det er å inkludere brukerens omsorgs- og nærpersoner i arbeidet med kommunikasjon og emosjonsregulering, ved å inkludere dem i studien. Teorien (Røkenes & Hanssen, 2012; Bakken, 2015) understreker viktigheten av god kommunikasjon om emosjonsregulering hos mennesker med autisme, og deres behov for forutsigbarhet og struktur, og hvor sentralt dette er for deres forståelse og innblikk i hverdagen.

Som en del av vernepleierutdanningen blir bruken av kommunikasjon og kommunikative hjelpemidler belyst, og beskrevet, som en sentral faktor for samhandling, spesielt med mennesker med kognitiv nedsettelse. Bruk av hjelpemidler som bedrer brukernes utgangspunkt vil kunne bidra til bedre kommunikasjon, som igjen kan føre til økt selvstendighet, mestring og deltakelse i samhandling med andre mennesker. En god vernepleier vil kontinuerlig oppdatere relevant, yrkesfaglig kunnskap og

kompetanse, og videre formidle denne kunnskapen til personer som er involvert i samhandling med brukergruppen.

Teorier om kommunikasjon (Røkenes & Hanssen, 2012, Lorentzen, 2013) sier at i arbeid med mennesker er det viktig å ha en forståelse av hva andre mener og føler, en innsikt som dekkes av begrepet kommunikativ rasjonalitet (Habermas 1999:40 i Røkenes & Hanssen, 2012). Dermed bygger kommunikasjon i samhandling på kunnskap om emosjonsregulering. Kommunikasjonsarbeidet en vernepleier gjør med bruker på autismespekteret vil være avhengig av å ha *kunnskap om emosjonsregulering* i den grad dette omfatter evnen til å regulere og enkelt formidle sine emosjoner som en del av kommunikasjon mellom mennesker. Økt kommunikativ forståelse kan være med på å bidra til bedre regulering av følelser, som kan bidra til bedre samspill i samhandling med andre mennesker. I tillegg er kunnskap om emosjonsregulering en viktig faktor som samspill, ikke kun for mennesker med kognitive og sosiale utfordringer, men for alle individer.

5.3 Metodediskusjon

En av artiklene er skrevet på norsk, og de resterende artiklene er engelske. Fire av artiklene benytter kvantitative metoder for forskningen, mens en belager seg på en analyse og diskusjon av kvalitative data. Dette kan fremstå som en mulig svakhet i forhold til forskningsdesignet denne oppgaven er strukturert rundt. Det kunne vært til fordel å hatt større variasjon når det gjelder empirisk data, da kvalitativ analyse gir en mer stedsnær kunnskap om den faktiske brukeren og vernepleier, altså personene bak den mer generelle kategoriseringen «vernepleier» og «bruker». Samtidig, i lys av oppgavens krav om begrensinger på 5 artikler som datagrunnlag for den påfølgende litteraturstudien, er det alltid noen valg som må tas på bekostning av andre. Denne oppgaven har derfor i en større grad søkt etter å kunne komme med uttalelser på et statistisk generaliseringsgrunnlag (derav valget av 4 kvantitative studier), enn å se på hvordan enkelte caser kan gi indikasjoner på visse kontekstbaserte karakteristikk.

Allikevel har inkluderingen av artikkelen til Østby et al. (2021) hatt som formål å nyansere det kvantitative diskusjonsgrunnlaget til en viss grad, da det er en norsk artikkel, som benytter kvalitativ metode. I motsetningen til de fire kvantitative studiene gir denne artikkelen en innholdsrik beskrivelse av betydningen av kommunikative hjelpemidler, og forutsetninger for tilrettelegging av god samhandling med mennesker på autismspekteret, og er derfor av en stor relevans for oppgavens problemstilling, og en styrke for oppgaven i sin helhet.

Valg av inkluderte artikler har vært påvirket av egen forforståelse, som har både positiv og negativ innvirkning på oppgaven. Litteratursøk ble brukt som metode, og valg av søkeord og artikler ble tatt på bakgrunn av egen interesse for oppgavens tema. Det er derfor naturlig at det er satt visse begrensninger når det kommer til hva slags tema som blir ansett som sentrale og vesentlige for å belyse problemstillingen, et personlig valgt fokus som kan gå på bekostning av validitet og reliabilitet (Jacobsen, 2015). Likevel avdekker oppgaven gjennom et omfattende litteratursøk at flere av artiklene belyser emosjonsregulering og uønsket atferd hos mennesker med autisme, som er med på å styrke reliabiliteten med at det er sannsynlig at andre som gjennomfører samme litteraturstudie vil komme fram til lignende temaer.

Validiteten kan også anses som styrket med at tolkningen som blir ilagt betydningen av sentrale begreper som emosjonsregulering baserer seg både på den generelle teoretiske forankringen av begrepet, samt et mer «kritisk» blikk på hvordan dette også kan tenkes å faktisk utspille seg i praktiske situasjoner hvor kompleks menneskelig atferd er involvert. Samlet sett kan også validitet og reliabilitet anses som styrket med at de analyserte artiklene baserer seg på studier gjort i forskjellige land,

som i en større grad bidrar til å avdekke likheter og forskjeller i arbeidet med mennesker med autisme, og derav gi en innsikt i å se problemstillingen fra forskjellige vinklinger.

6.0 Konklusjon

Hensikten med denne litteraturstudien var å undersøke hvilke faktorer som påvirker god samhandling, i arbeid med mennesker med autismespekterdiagnoser. Nyere forskning og teori kan bekrefte at kunnskap om emosjonsregulering er en påvirkende faktor på evnen til kommunikasjon hos denne brukergruppen (Shaffer et al., 2022; Bakken, 2015). Videre setter aktuell forskning lys på sammenhengen mellom emosjonsregulering og atferd (Costescu et al., 2021; Martínez-González et al., 2021; Shaffer et al., 2022), samtidig som de tar opp ulike elementer som kan påvirke disse faktorene.

En vernepleier i arbeid med mennesker med utviklingsforstyrrelse og kognitive utfordringer burde ha tilstrekkelig med yrkesfaglig og erfaringsbasert kunnskap, og vernepleierfaglig kompetanse for å kunne tilrettelegge for god samhandling og kommunikasjon med brukergruppen. Tidlig diagnostisering er også sentralt for å kunne tilby spesifisert tilrettelegging og helsehjelp for å nå de beste forutsetningene.

Nyere forskning virker å ta for seg årsaker som utløser utagerende og uønsket atferd hos mennesker med autisme, og hvilken betydning dette har på individet selv og deres nærpå personer. På den andre siden forekommer det lite ny forskning som undersøker hvordan økt kunnskap om emosjonsregulering hos brukerne kan bidra til god atferd, og hvordan dette kan endre seg over tid.

I videre forskning kunne det vært interessant å endre fokuset fra hvordan dårlig emosjonsregulering påvirker atferd, til hvordan økt kunnskap om emosjonsregulering hos brukerne kan bidra til bedret atferd, og hvordan dette kan endre seg over tid.

Resultatene av denne litteraturstudien kan konkluderes med at det foreligger flere ulike variabler som påvirker samhandling og kommunikatv forståelse mellom alle mennesker, men at det oppstår større utfordringer hos brukergrupper med sosiale og kognitive nedsettelse. Studiene støttet opp i nettopp dette, og understreker hvor viktig forskning rundt emosjonsregulering og kommunikasjon er for å kunne forstå hverandre, og på den måten kunne bidra til inkludering, mestring, selvbestemmelse og medvirkning hos brukergruppen. Ved slikt arbeid vil en vernepleier kunne klare å tilrettelegge for økt livsglede i samhandling med disse menneskene.

7.0 Litteraturliste

Autismeforeningen i Norge. (u.å.) *Om autismespekterdiagnose (ASD)*. Hentet 25.05.2022 fra <https://autismeforeningen.no/hva-er-autisme/om-autismespekterdiagnose-asd/>

Bakken, T. L. (2015). *Utviklingshemming og hverdagsvansker: faktorer som påvirker psykisk helse*. Gyldendal.

Costescu, C., Sogor, M., Thill, S. & Rosan, A. (2021). Emotional Dysregulation in Preschoolers with Autism Spectrum Disorder – A Sample of Romanian Children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(20), 1-15. <https://doi.org/10.3390/ijerph182010683>

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (u.å.). *Register over vitenskapelige publiseringskanaler*. Hentet fra <https://kanalregister.hkdir.no/publiseringskanaler/Forside>

Fellesorganisasjonen (u.å.) *Hva er en vernepleier*. Hentet 25.april fra <https://www.fo.no/vernepleier/>

Jacobsen, D.I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?* Cappelen Damm AS.

Lorentzen, P. (2013). *Kommunikasjon med uvanlige barn*. (utg.2) Universitetsforlaget

Martínez-González, A. E., Cervin, M. & Piqueras, J. A. (2021). Relationships Between Emotion Regulation, Social Communication and Repetitive Behaviors in Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s10803-021-05340-x>

Martinsen, H., Storvik, S., Kleven, E., Nærland, T., Hildebrand, K. & Olsen, K. (2016). *Mennesker med autismespekterforstyrrelser (ASD): Utfordringer i tiltak og behandling*. Gyldendal Akademisk.

Røkenes, O. H. & Hanssen P-H. (2012). *Bære eller bryte: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (3.utg.). Fagbokforlaget.

Shaffer, R.C., Schmitt, L.M., Reisinger, D.L, Coffman, M., Horn, P., Goodwin, M.S., Mazefsky, C., Randall, S. & Erickson, C. (2022). Regulating Together: Emotion Dysregulation Group Treatment for ASD Youth and Their Caregivers. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 1-21. <https://doi.org/10.1007/s10803-022-05461-x>

Siu, Q. K. Y., Yi, H., Chan, R. C. H., Chio, F. H. N., Chan D. F. Y. & Mak, W. W. S. (2019). The Role of Child Problem Behaviors in Autism Spectrum Symptoms and Parenting Stress: A Primary School-Based Study. *Journal of Autism and Developmental Disorders* 49, 857-870. <https://doi.org/10.1007/s10803-018-3791-7>

Store Norske Leksikon (2019, 16. desember). *Selvregulering*. Hentet 26. mai 2022 fra <https://snl.no/selvregulering>

Thidemann, I-J. (2019). *Bacheloroppgaven for sykepleierstudenter: Den lille motivasjonsboken i akademisk oppgaveskriving*. (2.utg.). Universitetsforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2016,07.juni). *Hva er ASK?* Hentet 19.mai 2022 fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/ask/ASK-skole/hva-er-ask-og-hvem-har-behov-for-det/>

Utdanning: offentlig og kvalitetssikret (u.å). *Yrkesbeskrivelse Vernepleier*. Hentet 29.mai 2022 fra <https://utdanning.no/yrker/beskrivelse/vernepleier>

Østby, M., Bakken, H., Oterhals, O.M. & Ellingsen, K. E. (2021) Jeg kan! Personer med utviklingshemming og deres erfaringer med velferdsteknologi – en studie med inkluderende design. *Tidsskrift for omsorgsforskning*, 7(1), 1-23.
<https://doi.org/10.18261/issn.2387-5984-2021-01-02>

